

PROTESTÁNS HETILAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

Megjelen minden héten egyszer szombaton egy iven. — Előfizetési ár egy évre 6 frt, félévre 3 frt. — Az osztrák-magyar monarchián kívül eső országokba egy évre 7 frt. — Egyes szám ára 12 kr. — Hirdetések díja száz szóig 1 frt; kétszáz szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr.; harmadiknál 70 kr.; bélyegdíj mindenik hirdetésnél külön-külön 30 kr. Melléklési díj minden száz darabtól 1 frt 50 kr. A lapot érdeklő mindennemű közlemények a szerkesztőhöz — Nagy Péterfia-utca 961. sz. intézendők.

B. Vay Miklós ö nagyméltóságának a conventet megnyitó elnöki beszéde.

Méltóságos és főtiszteletű General-Convent!

Engedje a mélyen tisztelt General-Convent öszinte örömet fejezhetnem ki, hitfelekezeti társadalmunk java s gyarapodása iránti meleg érdeklődéséről tanuskodó, ily diszes számmal lett, készséges megjelenése felett; ellenben kifejezést adhatnom azon közös fájdalomknak is, hogy épen a helybeli bennünket magyar vendégszeretettel kebelébe fogadott főt. egyházkerület érdemduis főgondnokát, gróf Dégenfeld Imre ur ö méltóságát, vagyunk kénytelenek, vajha mentől előbb jobbra fordulandó betegsége miatt, küszöbön álló tanácskozásaink alkalmával, nélkülözni; ezeknek megnyitása előtt pedig legyen szabad abbéli esedezésemet intézhetni a méltóságos és főtiszteletű General-Conventhez, miszerint elnöki teendőim végrehajtásában kegyesen támogatni s aggkorommal járó gyengeségeim iránt szives elnézéssel viseltetni méltóztassék.

Mint nem rég történt dolog: mindnyájunk emlékezetében lehet, hogy az 1877-ik év november havában Budapesten tartott General-Conventünk, a czélbavett alkotmányozó, nemzeti zsinat majdani megvalósulhatásához szükségelt első lépést, nevezetesen az ezt előkészítendő bizottság megválasztását végrehajtván, utolsó üléséből azon időre napolá el magát, midőn majd, nemcsak ez leend készen munkálataival, hanem végmegállapodásaik előtt, az egyházkerületek is át fogták azokat előbb vizsgálni.

A jelzett zsinati bizottság felkérésünknek engedve nem késett munkához látni s az iskolák rendezéséről szóló tervezet kivételével feladatát már a mult 1878-iki november havában befejezván s nagy szorgalommal egybeállított kimerítő művét kinyomtatván, azt az egyes superintendentiák között, oly felkéréssel osztá szélylyel, miszerint tavaszi rendes

ket, ezek kíséretében terjeszszék a f. évi május havára összehivandó debreczeni General-Convent elibe; igérvén egyszersmind, hogy még annak ülései előtt ki fogja eddigi munkálatát, a mondott iskolaügy rendezéséről szóló tervezettel is egészíteni; a mint-hogy időközben be is váltá szavát s ma már birtokában vagyunk a köznevelés és közoktatás szervezete szabályozásáról szóló nagy szorgalommal és ügyszeretettel készült, vajha mentől előbb megvalósítható, — semmi esetre el nem odázandó, mindennél fontosabb törvényjavaslatnak.

A tavaszi egyházkerületi gyűlések, az ily értelembe hozzájuk intézett felszólításnak csakugyan eleget is tettek s tárgyalásaiknak, ha nem is már május havában felmutathatott, de későbbi eredménye az lett, hogy a kezeimnél levő jegyzőkönyvek s hozzám érkezett hivatalos tudósítások után itélve, három egyházkerület azt kívánja, miszerint már jelen Conventünk vegye tanácskozás alá a bizottságnak, immár gyűléseik által átvizsgált s különben is életbe léptetésök előtt még, az első organizáló zsinat jóváhagyásától feltételezendő munkálatait; — mig ellenben kettő, azon időre óhajta azt halasztani, midőn majd az iskolai ügyre vonatkozó tervezet iránt is, illetőleg azzal kapcsolatban, fogja az egész felett kimondhatni végbírálatát. Sőt ezeknek is egyike épen nem akarja hátráltatni a convent működésének folytatását; hanem csak a zsinat összehívásának idejére nézve tartja fel magának az elhatározást.

Ezek szerént, a zsinat kérdését illetőleg, ennek jelen stadiumában, a felett kell a méltóságos és főtiszteletű Conventnek első vonalban határoznia, hogy a két nézet közül melyiket kívánja, mindnyájunkra nézve kötelező erővel birandó végzésre emelni; a mint hogy kérem is: méltóztassék a felett nyilatkozni.

Miután azonban a tiszántuli főtiszteletű egyházkerület mult ápril hó 19-én tartott gyűlése alkalmával ennek határozatképességét még egy más

fontos ügyre is kiterjeszteni óhajtás ebbeli indítványát a többi testvéregyházkerületek egyhangulag elfogadták, czélszerűnek tartom, hogy mielőtt a zsinati tárgyalásokhoz fognánk, amaz érintett újabb megállapodásra okot szolgáltatott eseményekről tegyek röviden említést.

Ugyanis annak tapasztalata, hogy a közelebbi multban, ismételve számos sérelmek követték el az államkormány részéről, protestáns egyházunk önkormányzati jogai ellen, a nélkül, hogy az egyes superintendentiák remonstratiói kellő méltánylatra találtak volna; de továbbá annak is figyelembe vétele, miszerint valószínű, hogy szándékában van a magas miniszteriumnak, a felekezeti iskolákkal szemben gyakorlott *suprema inspectio szabatos körvonalozása* tárgyában, hovahamarább egy törvényjavaslatot terjeszteni a parlament elibe, — arra birták az egyházkerületeket, — hogy hatalmazzák fel jelen Conventünket, miszerint a zsinatiak letárgyalásán kívül, azonnal s későbbben is megtehesse mindazon lépéseket, melyek valamint ama *superinspectiós* kérdés eldöntésénél való jogosult befolyásunk biztosítása, — úgy, ezzel kapcsolatban lévő autonom ös jogaink megóvása, esetleg megvédése tekintetéből időnként szükségeseknek fognak mutatkozni. Sőt miután a mult június hó elején, amaz egyházunk kebelében annyi zajt és ingerültséget okozott, de, ha minden jelek nem csalnak, sem alakilag, sem egészségben ma többé nem létező s már az első, négy falak között velük történt kísérlettételkor meghiusult pontozatok, sajtó útján mindamellett is, nyilvánosságra hozattak, — több egyházkerületek, be nem várva erre általuk felhatalmazott Conventünk összejövetelét, siettek önállólag azok czáfolásába bocsátkozni, — s jegyzőkönyveikben megörökített e tárgy, epochalis határozataik valóban minden tekintetben megérdemlik, hogy azokat teljes figyelmünkre méltassuk, — esetleg fel is használjuk azon alkalommal, midőn majd a legfelsőbb felügyeleti jog — részünkről vitásnak el sem ismerhető — kérdése érdemlegesen kerülend tanácskozásaink napirendjére.

Addig is azonban, lehet talán most is már felemlitenünk annyit, hogy mielőtt még a kormány, tervezett intézkedésével megelőzhetne bennünket, mondjunk el ugyan mindjárt ez alkalommal minden szükségeseket s terjeszszük fel megállapodásunkat a miniszteriumnak, a minek mindenestre nagyobb jelentősége lesz, mintha mi néhányan adtuk volna elé amaz ismert enquetteben elszigetelt magán nézeteinket — hanem további teendőinket

attól feltételezzük: mely időben, minő alakban s mi helyen fogják ama szunyadozni látszó pontozatok, vagy az azok által képviselt elvek, fejeiket újból felütni; és amit akkor teendünk, tegyük egyesülve ágostai hitvallásu testvéreinkkel!

De a mit szerintem szintugy nem hagyhatunk ki a számitásból, ha esetleg tul nem akarunk a czélon lőni, abból áll, hogy amaz elhírhedett pontozatok, melyek összegét magam részéről sohasem tekintetem másnak, mint egy halvaszületett gyermeknek, végre sem képviselnek egyebet, mint a kultuszminiszter ur ő excja egyéni véleményét, — mely, még akkor legalább, midőn azt néhányunkkal közölte s mi eljárása ellen tiltakozánk, miniszteri tanácsban nem fordult elé; arról tehát tudomása, egyházunkat már egy izben védpaizsa alá fogadott koronánk jelen dicső hordozójának s védurunknak, még kevésbé lehetett; — pedig e döntő tényező előleges beleegyezése nélkül, — törvényjavaslatot parlament elébe terjeszteni nem lehet — ne adjunk tehát a nagy ominosus pontozatoknak nagyobb jelentőséget, mint a minőt azok ephemer vóltuknál fogva megérdemlenek.

Épen oly kevésbé fog közülünk bárkinek is eszébe jutni, hogy azt, mit egyes miniszter, a törvényhozás szünetelése alatt, amugy félhivatalosan mondott, illetőleg néhány példányokban lithographiroztatott — mert hiszem más valamely cselekvény nem adta magát elé — a parlamentnek rója fel bűnül, vagy előre már azt tegye fel róla, miszerint ahhoz utólagos beleegyezését adandja; — én legalább ellenkezőt reményelek s várok hazám képviselőitől s el nem tudnám képzelni, hogy lehetne eset, melyben az megtörténhetnék, miszerint magát szabadelvűnek s szivvel-lélekkal magyarnak valló, az 1848-ik törvények alapján állani köteles miniszteriuma, három millió protestánsnak, magának a honunkbeli protestantismusnak *akarhasson*, hogy ne mondjam: *merhessen*, ily mellékes uton hadat üzeni! Nem ily partialis, és reánk nézve épen ezért veszélyes, félszeg eljárás esetleges sanctionálását várjuk mi a majdan összeütlendő törvényhozástól, — hanem igenis azt, hogy a teljes vallás-szabadság és egyenlőség s a közép- és felsőoktatásról szóló országos törvények, logikai rend szerint is elsőbbséget követelő, megalkotásával örvendeztessen meg bennünket; igen, mert valóságos felfordultságnak lehet nevezni, hogy felügyeleti törvény alkottassék az előtt, mintsem a felügyelet tárgya törvényesen meg vólna állapítva.

A magyar protestánsoknak természetükből kellenek kivetközniök, hogy beleegyezzenek oly felügyeleti

törvény alkotásába, melynek tárgyát a mindenkori miniszter határozza meg; — ha tehát ez utról le térne a kormány, s ily irányban venné aztán közreműködésünket igénybe, kétségtelenül számíthatna reánk, s mi sem ragaszkodnánk oly mereven, ami különben is annyiszor vettetik szemünkre, *békekötéseink* szesitette alaptörvényeink által nyújtott, létezésünket feltételező ös jogainkhoz! mig ellenben épen oly természetes, miszerint, ha még a honunkbeli ez esetben inkább csak *ál* szabadelvűség is, ürügyet keresve, ellenünk fordulna, — úgy — e, mondom: nem képzelhető esetben — ne csudálja senkisé, ha minden követ meg fogunk mozdítani, hogy sértetlenül maradjanak fel jövőre is, elődeink századok hosszú során keresztül megóvni tudott védfalai, a közoktatás és nevelés ügyétől el nem választható egyházunknak.

Egy hitfelekezet, mely tudja s érzi, hogy nem lehet reá az államnak semmiben, legkevésbé pedig a tudományok fejlesztése terén panasza, mely keservesen megtakarított filléreivel tengeti egyházát; részben házról-házra kéregetve tartja fel iskoláit s nem húz az államtól pár ezer, inkább alamizsnának tekinthető forinton kívül egyebet; egy ilyen magára hagyott, saját erejére utalt, léteért századokon keresztül küzdött s folyvást harczoló hitfelekezeti társadalom érdekeivel, még akkor is kiméletesen fog egy jó akarató eszélyes kormány mindig bánni, ha megbo csátható gyengéi irányában elnézéssel kellene is viseltetnie. De, ahelyett, hogy ezt tennék a kormányok, időnként anyagot szolgáltatnak azon régi tapasztalat meggyökereztetésére, mely szerint nálunk, protestánsoknál, azért *nem tud* a *jövő* megszületni, mert a *mult* *nem akar* meghalni; megpihenésre soha sem vergődhetünk; mert mindig akad valamely Eris almája, mely közénk dobatik s vigyázatra s szoros összetartásra utal bennünket.

És épen ezért, azt látszanak az okosság és ova-
tosság javallani, hogy mindaddig, mig teljesen nem lesz a helyzet ezúttal tisztázva, — s nem fogjuk látni: mehetünk-e karöltve a kormánynyal, vagy védőleg állandunk véle szemben, mi sem engedünk mélyebb betekintést terveinkbe.

Végül, mint ezt Conventünket egybehívó leve-
lemben is érintém, vannak ahhoz az épen felemlített két főtárgyon kívül, melyekre nézve, mind az öt egyházkerület nyilatkozata szerint, határozó és köte-
lező erővel bir, több más, egyetemes egyházunkat közel érdeklő fontos ügyek is felterjesztve, melye-
ket, ha határozat hozatala végett nem is, de min-
denesetre tárgyalnunk s azokban megállapodásra
jutnunk kell, ha az ezeket benyújtott superintenden-

tiák határozottan kifejezett akarata ellen cselekedni nem akarunk, — a honnan részemről kötelessé-
gemnek tartottam mindezen tárgyak sorjegyékét elkészíttetni s azt annak idejében szerencsés leszek a méltóságos és főtiszteletű Convent elibe ter-
jeszteni!

Ezeket véltem szükségesnek előleges tájékozás végett eléadni s most már úgy hiszem, megkezdhet-
jük tanácskozásunkat, melyek folyama alatt remény-
lem, éreztetni fogja a főt. és mélt. General Convent azon kegyességét velem, melyben eddigelé is oly gyakran részesített.

Konventi tárgyalás.

Szept. 10-ik napján.

Molnár Aladár :

Nagyméltóságú elnök ur! főtiszteletű s méltóságos konvent!

Kétségtelen, hogy e konvent egybegyült első sorban azért, hogy az általa kiküldött bizottság munkálatait tárgyalás alá vegye. Csakhogy a főtiszteletű s méltóságos konvent korábbi gyűléseinek határozatai folytán ezen munkálatokat az egyes egyházkerületekkel közölte, most tehát mielőtt azok tárgyalás alá vétetnének, mindenesetre figyelembe kell venni az egyes egyházkerületek ezen tárgyban kijelen-
tett véleményeit. Én azon kérelemmel járulok a főtiszt. s méltóságos konvent elé, hogy méltóztassék egy bizottságot kiküldeni, mely összeállítsa és a konvent elé terjeszsze azon vélemények összegét, mert ha nekünk az egyes egyházkerü-
letek nyilatkozatait tekintetbe kell venni, a munkálatra bekü-
ldött véleményeket ismerni is kell. Igaz, hogy megvannak azok a jegyzőkönyvekben, de szétszórva vannak; s azt hiszem a tárgyalás könnyíttetnék meg, hogy ha azokból egy jelen-
tés terjesztetnék be. Én tehát azon alázatos kérelmemnek adok kifejezést, hogy mielőtt ezen véleményeket tárgyalás alá vennök, egy bizottság küldessék ki, mely jelentését hol-
nap beterjeszsze, — addig pedig a konvent egyéb hozzá tett tárgyakkal foglalkozhatik.

Dr. Kovács Ödön : elébb a zsinat tervezetét kívánja megvitattatni.

Beöthy Zsigmond :

Nagyméltóságú Elnök ur! főtiszt. konvent! Én is ugyanezt indítványozom, és legyen szabad az 1877-iki kon-
ventnek november 16-án tett határozatából a következő pontot felolvasni. Azt mondja a konvent: a bizottság a munkálatokat közli az egyházkerületekkel és az egyetemes értekezlet tagjaival, az egyetemes értekezlet egybejövén a javaslatokat meg fogja állapítani. Ebből a határozatból csak annyit vagyok képes értelmezni, hogy az 1877 évi konvent jónak és czélszerűnek találta, hogy a bizottság készítette munkálatok az illető egyházkerületekkel közöltessenek. Nem tudom mi okból, a konvent elfelejtette oda tenni a közlés czélját. Meghatározta, hogy csak közöltessenek, nem mon-
dotta, hogy a közlés után az észrevételek akár a bizottság, akár a konvent által figyelembe vétessenek. Ha akarta volna, kimondotta volna. Az illető egyházkerületek egy

része megvizsgálta a bizottság munkálatát, nemcsak, hanem megtette észrevételét, reflexióit. Azokat a munkálatokat illető reflexiók egy egyházkerületet kivéve, — mely a maga észrevételével elkésett — elkészültek. De az indokokkal miért késett el? Az indignatio abban áll, hogy ha mi beleegyeünk azon egyházkerületi vélemények tárgyalásába, melyek előttünk fekszenek, azokból nem vagyunk képesek kombinálni a dunamelléki egyházkerület véleményét is, mert az be nem érkezett. Ha tehát most bizottság küldetné ki, mely a beérkezett javaslatokat tárgyalás alá vegye, a dunamelléki egyházkerület sérelme fenmarad, mert nélküle határozunk. Ezt akarom elkerülni; azt hiszem a dunamelléki egyházkerület is ezt akarja. Czészerű-e bele bocsátkozni a bizottság munkálatába, erre vagyok bátor felelni. Igen, belebocsátkozunk, bele kell bocsátkoznunk, mert a mai konvent nem egyéb, mint az 1877-iki konventnek folytatása. Ha tehát az elnapolta magát, hogy a bizottságok munkálataikkal elkészüljenek, akkor nekünk nincs más tennünk, mint a tárgyalásokba belebocsátkozni. Azután az a kérdés, hogy a süperintendentiák véleményét tekintetbe vegyük-e. Tudjuk, hogy azon vélemények egyes jegyzőkönyvekben vannak feljegyezve, de nincsenek codificálva, tehát azokat nem is tárgyalhatjuk. Ha tehát közöltük a süperintendentiákkal akár sajtó útján, akár a közlekedés más utain, az egyes süperintendentiák meg szokták küldeni nézeteiket, eljárásaikat más süperintendentiáknak, hogy elkészüljenek. Ez is meg van a határozatban, hogy a mit jónak látnak a munkálatokban, figyelembe vegyék és tanácsaikkal tapasztalatunkat gazdagítsák. Ragaszkodva nézetemhez azt az indítványt vagyok bátor előterjeszteni, hogy a mélt. konvent méltóztassék belebocsátkozni az előterjesztett munkálatok tárgyalásába.

Szász Domokos:

Ha Molnár Aladár tisztelt tagtársunknak javaslatát jól fogtam fel, annak czélzata nem csupán arra terjed ki, hogy a kiküldendő bizottság a süperintendentiáknak szőnyegen forgó nyilatkozatait összeállítsa, mert ha csak arra terjedne ki, hogy belebocsátkozunk a tárgyalásokba, itt vannak ezek, tárgyalás alkalmával felolvashatók volnának, hanem ha jól fogtam fel az indítvány intencióját, az sokkal messzebb pillantó és az adott helyzet által teljesen indokoltatik. Mert mint a főtiszteletű és mélt. convent bölcsen tudni fogja, mint jelezve is vala, a süperintendentiák között a munkálkodások mikéntjére, megkezdésére némi eltérések forognak fenn és az ügy érdeme sürgeti és követeli, hogy ha lehet, ezen fenforgó ellentétek olyan megoldásra jussanak, hogy a főtiszt. konvent a maga munkálkodását a maga elé tüzött helyes célnak megfelelőleg, azzal egyértelembe, sikerrel és békeséggel kezdhesse és folytathassa. A kiküldött bizottság főfeladata abban áll, hogy az egyes süperintendentiák nyilatkozatait fontolóra vegye és a hónapi gyűlésre javaslatot terjesztszen be, hogy ezen fenforgó differentiák miként volnának elenyészthetők s hogy a konvent sikeresen bocsátkozzék a munkálatokba.

Én tehát, miután Molnár Aladár indítványát ebben az értelemben fogtam fel, járulok hozzá és kérem a főt. és mélt. conventet, hogy mindenekelőtt méltóztassék ebben a kérdésben nyilatkozni, elfogadják-e Molnár Aladár indítványát vagy nem? — Én mellette szavazok.

Mocsári Lajos:

Nem oszthatom az előttem szóló nézetét, a mennyiben a konvent ha egyszer elnapolta magát és azon utasítással küldte ki a bizottságot, hogy ha a dolgozatokkal elkészül, azokat hirlapok útján tegye közzé, és közölje az egyházkerületekkel, s ezen utasítás folytán közölte is azokat, és a mely egyházkerületeknek tetszett, érvényesítették és jogait, véleményeiket nyilvánítván, nekünk tanácskozásainknál azon egyházkerületek nézeteit tekintetbe kell venni, és ha a helyzet az, nem tudom, talán a bizottság előadója felvilágosítást tudna adni, mondom, ha a helyzet az, hogy a különböző egyházkerületek véleményei csak a jegyzőkönyvekben fekszenek, a nélkül, hogy valaki extrahálta volna, akkor nincs más mód, minthogy bizottságot küldjenek ki, mely a véleményeket a jegyzőkönyvekből kiszedje. Azonban ha felvilágosítást nyernénk, hogy ezen vélemények ki vannak írva, és bizottság nélkül is előterjeszthetők lesznek, akkor szükség nélküli időmulasztás volna oly munkát, — mely már készen van, bizottságra bízni, mert egy egész nap meddő marad. Felesleges volna annyival inkább, hogy a most összegyűlt konventnek legfőbb tárgya, mondhatom egyedüli tárgya a zsinati terv megalkotása, melyre teljhatalommal voltunk kiküldve, a többi csak mellékes és hosszabb időre halasztható, azokat a konvent azután fogja felvenni, de a fő tárgy a zsinati terv megalkotása, és ennek elővétele előtt nem vélem, hogy szabados volna azokat tárgyalni, annyival inkább, hogy vannak egyházkerületek, legalább egy van, melynek küldöttei felhatalmazva nem voltak csak arra; megtörténhetik, hogy annak küldöttei is készek lesznek bejönni más tanácskozásba, de mig az nem tárgyalatik, melyre kiküldve vannak, nehéz volna a tárgyalásba bocsátkozni.

Én a Molnár Aladár indítványát nem pártolom.

Lónyai Menyhért:

Részemről az eddig előadottakat a dolog természetéből kifolyóan tartom (a mi az egyház szervezete alapját képezi az, midőn elhatározták mindazok, kik a magok véleményeinek előkészítésére jogosulva vannak). Általánosan gyakorlatban levő elvnek adott kifejezést a múlt 2 év előtt tartott konvent, midőn elhatározta, hogy a bizottságok által kidolgozott munkálatok terjesztessenek a süperintendentiák elé. Ezen állásponton midőn most összegyűltünk, hogy ezen munkálatot tárgyaljuk, úgy hiszem, hogy kötelességünk mindnyájunknak meggyőződést szerezni, hogy a süperintendentiák minő véleményt nyilvánítanak a munkálat felől. Molnár Aladár a helyett, hogy most egyenként felolvassuk a protokolumokat, hogy a nyilatkozatokat megismerhessük, azt indítványozta, hogy egy bizottság neveztesék ki, a mely rövid idő alatt az összeegyeztetést elkészítse, beadja jelentését, hogy akkor mindenki előtt nyilvánosan álljon az egyházkerületek véleménye.

Nézetem szerint ezen bizottság jelentése megkönnyíti és rövidíti a munkálatokat. A mi az időnek ellenébe tétetik, hogy nincs időnk, tehát ne mulasztunk időt, úgy hiszem, hogy időt nem mulasztunk, mert tudjuk, hogy a konventi tárgyakon kívül vannak igen sok fontos lényeges, sőt mondhatnám égető kérdések; én is azt tartom tehát, hogy ezen időközt, a mai napot, más dolgoknak tárgyalására fordítsuk; tehát nem veszünk időt, midőn most a bizottságot megválasztjuk, és a konvent egyéb tárgyak felett tanácskozik. —

Pártolom Molnár Aladár indítványát, mert nem hátráltatja, de előmozdítja az ügyet. — Éljen!

Elnök felszólítja a konventet, hogy bele kezdjenek-e a tárgyalásba vagy bizottság neveztessek ki?

Lónyai kijelenti, hogy a Molnár A. indítványa első helyen elfogadandó.

Ellenben Török Pál a fenforgó ügyet a többiek előtt kívánja tárgyaltatni.

Kun Bertalan:

Én megvallom, hogy a Molnár Aladár indítványát nem tartom másnak, mint annak, hogy a konvent legfőbb tárgyának kérdése e mai napról elhalasztassék a holnapi napra. Én azt tartom nagymélt. konvent, hogyha bizottságra van szükség, vagy bizottsági nyilatkozatra az egyházkerületek határozatainak konstatálására nézve, ez korrekt eljárásnak nem tartható; legcélszerűbbnek s az egyházkerületek méltóságához legillőbbnek tartható, hogy miután itt vannak a határozatok, olvassuk fel in pleno és meg fogja látni a nmélt. konvent, hogy mi a véleménye az egyházkerületeknek, ebből konstatálni fogja a vélemények többségét, ez a korrekt eljárás. Mert úgy tudom, hogy a nmélt. elnökség megbizta arra a jegyzőséget, hogy szedje össze az egyházkerületek véleményét és ha a kiküldött bizottságnak több hitelt adunk, mint ennek az eljárásnak, melyet a nmélt. elnökség megbizása folytán tett a jegyzői hivatal: akkor én azt vagyok bátor indítványozni, hogy itt olvastassanak fel az egyházkerületek véleményei és ezek alapján méltóztassanak határozni. Ezt tartom az egyházkerületek méltóságához legillőbbnek.

Antal Gábor.

Nmélt. s főtiszt. konvent! Én szorosán a tárgyhoz ragaszkodva Molnár A. véleményét nem pártolhatom, mert nem tartom azt célra vezetőnek. A mint a konventi jegyzőkönyvből felolvasottakból látjuk, a mult konvent csak azon határozatot hozta, hogy az egyházkerületekhez leküldendők a javaslatok, hogy azok tárgyalják és nyilatkozzanak azok felett és természetesen képviselőiknek adják meg az utasításokat, a mennyiben utasítás adható (és azok saját véleményüket terjeszszék elő.) Én szerintem a konventi képviselők ezen előmunkálatra nézve teljes meghatalmazással bírnak és nincsenek kötve egyik vagy másik egyházkerület véleményéhez, most pedig ha egy bizottság küldetik ki az egyházkerületek véleményének egyeztetésére, akkor ebből az következik, hogy az egyházkerületek véleményeinek in pleno összhangzatban kell lenni, a miből az folynék, hogy a konvent soha oda nem jut, hogy az albizottság véleményét magáénak mondhassa. De legnagyobb baj az, hogy a mint a nagymélt. elnök kifejezte, két egyházkerület nem küldött véleményt és mi mégis vélemények összeegyeztetésére akarunk bizottságot küldeni. (Ki kell mondani, hogy nincsenek beadva a vélemények minden egyházkerületből, tehát nem tárgyalhatók az előmunkálatok, mert akkor egyszerűen kimondanánk, hogy nem. Mindenesetre ez már a bizottságnak utasításul volna adandó, hogy teljesek-e a vélemények vagy nem és bármelyik esetben mit csináljon?) Én nekem az a véleményem, hogy miután ezen munkálatokat mig zsinat jön össze, ezen ügyben, ezen munkálatok felett nemcsak minden egyházkerületnek, hanem minden reform. embernek alkalma lesz nyilatkozni akarhányszor, legalább menjünk bele

a munkálatok tárgyalásába és tegyünk meg annyit, hogy az albizottság munkálata legyen a konventé — Beóthy ő mélt. indítványát pártolom.

Nagy Péter erdélyi püspök a Molnár Aladár indítványát nem pártolja, mert annak elfogadása esetében szerinte csak az idő vesztegettetnék. Ezen felfogással szemben *Molnár A.* megjegyzi, hogy neki nem pusztá elnapolás a célja, hanem azért kívánja a küldöttség kinevezését, mert a tegnapi előértekezleten is kitűnt, hogy a vélemények nincsenek eléggé tisztázva, annál fogva szükséges, hogy ezek megbeszélés tárgyaivá tétessenek.

Révész Bálint püspök elve az volt s az is lesz ugymond, hogy legjobb a tárgyalásba egyenesen belebocsátkozni. Szerinte nem az képezi a tárgyalás akadályát, hogy hogy vannak az egyházkerületek véleményei s miként lehetne aztán azokból kombinálni, hanem az, hogy miután két egyházkerület nem nyilatkozott, bele lehet-e bocsátkozni a zsinati előmunkálatok tárgyalásába. — Az időt vesztegetni nem akarván, beleegyeznek a bizottság kiküldésébe is, de mig ez munkálatát beadhatná, kívánja hogy a suprema inspectio nagy fontosságú kérdése tárgyalás alá vétessék.

Nagy János. Én nem pártolom tisztelt társam M. A. indítványát, nem pártolom azon érveknél fogva, melyeket Antal Gábor tagtársunk előterjesztett. Méltóztatnak tudni hogy én voltam szerencsés az 1877-iki convent alkalmával kérelmezni, hogy a bizottságok munkálatát méltóztassék megküldeni az egyházkerületeknek, de véleményem szerint nem azért, hogy határozatot hozván ekkor az egyházkerületek, majd az egyházkerületek határozatát tárgyalja a convent, nem pedig az albizottságét, hanem a mint a végzés is mondja, kiküldte azért, hogy ismerje meg minden kerület a bizottság munkálatait, és a maga észrevételeit tegye meg, véleményeit terjeszszék elő és pedig meggyőződésük szerint azért, hogy midőn a képviselők ide jönnek a konventbe, tudjanak szólni a tárgyhoz és a konventen a bizottság munkálatai felvételén, minden egyházkerület képviselői megtehetik észrevételeiket minden pontra, és azok szerint fog határozni a főtisztelt konvent. Nem is vezet célra a kerületek véleményeinek külön-külön megtudása vagy azoknak összegezése, mert hiszen nincs is itt minden kerület véleménye, mert két kerület nem küldte be nyilatkozatát. De ha tanácskozásba bocsátkozunk, majd ha a főtiszt. konvent a nyilatkozatokat előveszi, minden kerület fog nyilatkozni a maga képviselői által és a kerület szellemében, a honnan meg fogjuk tudni minden kerület véleményét, Én nem pártolom Molnár Aladár indítványát, s a tanácskozás megkezdése mellett szavazok. (Helyeslés.)

Ezután még Takács Lajos, Fejes István és Hegedüs László röviden nyilatkozván, a Molnár A. indítványa elfogadott s a bizottság tagjaiul Kun Bertalan püspök elnöklete alatt Szász Domokos, Nagy János, Horthy István és Tóth Sámuel konventi tagok küldettek ki.

Ugyanekkor kineveztek a missiói számadások felülvizsgálatára: Kántor Sámuel elnöklete alatt Szentpéteri Sámuel, Takács Lajos, Mitrovics Gyula.

Ezután kezdetét vette a suprema inspectio feletti tanácskozás, miután B. Vay Miklós elnök az ez ügyre vonatkozólag történeteket előadta, t. i. hogy a kormány a prot. közép és főiskolák feletti felügyeletre nézve a prot.

superintendensek és főgondnokok elé a már ismert „pontozatokat” terjesztette, hogy azokra nézve véleményeiket meghallgassa. A superintendensek és főgondnokok azonban egyházkerületeik meghallgatása nélkül nyilatkozni nem akartak, sőt ama pontozatokat azonnal sérelmeseknek nyilvánították, melyeket a protestánsok soha el nem fogadhatnak. Miután köztudomás szerént az egyházkerületek sértve látják autonómiájukat ama pontozatok által, elnök önméltgá indítványozza, hogy alakítsák egy oly bizottság, mely a jövőben figyelemmel kíséri a kormány ily irányú törekvéseit és hasson oda, hogy azok ártalmatlanokká váljanak a protestánsokra nézve.

Mielőtt azonban az ezen fontos tárgy feletti vitában tartott kiválóbb beszédek közölnők, ezennel sietünk tudomásra hozni a mélt. és főt. konventnek a következő határozatát.

A méltóságos és főtiszteletű konventnek a suprema inspectio tárgyában hozott határozata.

Az egyetemes konvent püspökeinknek és főgondnokainknak az állam főfelügyeleti jogának gyakorlása ügyében a kormány által közölt pontozatok tárgyában a miniszteri értekezleten követett eljárását elismeréssel és helyeselve veszi tudomásul.

A legutóbbi években fájdalommal kellett tapasztalunk az államkormány részéről egyházi, mint iskolai ügyekben az állami főfelügyelet gyakorlásának czime alatt tett több oly intézkedést, a mely nemcsak eltért az 1790/1. XXVI. t. cikkben ő felsége számára fentartott főfelügyeletnek ugyanezen törvényen alapuló királyi rendeletekben megszabott és joggyakorlatban megszokott módjáról, de törvényekben biztosított önkormányzatunkat is érzékenyen sértette.

A miniszteri pontozatokban, és az államkormány ezekben nyilvánult célzatában aggodalommal ismerhetjük föl, hogy itt nem csupán egyes esetekre vonatkozott, magukban álló intézkedésekkel, hanem egy állandó és szabadságunkra végzetes s egyszersmind oly iránynyal állunk szemközt, a mely ha érvényesülhetne, lényegesen megváltoztatná a hazai törvényhozásnak is ezen ügyekre nézve az 1790/1. iki törvényekben kijelölt s azóta gyakorlatba is vett irányát.

Eltételezve a pontozatok egyes szakaszaiban tervezett sérelmes intézkedésektől: már maga és főleg azon szándék fenyegeti veszélylyel önkormányzatunkat, hogy a kormány mellözve a *ordinatio literariae institutionis*-nak az 1790/1. XXVI. t. cz. értelmében megalkotását, a törvényhozástól kizárólag a felügyeletnek részletes intézkedéseket igénylő gyakorlására kérne felhatalmazást, melyet ha megnyerne, irányunkban nemcsak, hogy esetleg önkényes eljárásokra nyujtának mód, de a dolog természeténél fogva, tényleg és legalább indirecte rendelkezési jogot gyakorolna oly ügyekben, melyekre önkormányzatunk értelmében a kormány csupán felvigyázhat az állami érdekek védelme szempontjából. Mindezeknek előre láthatólag azon káros következése is lenne, hogy számos összeütközésekre vezetne egyházunk és azon magyar állam kormánya között, melynek mi nemcsak hű polgárai vagyunk, de kulturális intézeteinkben is nagy nemzeti érdekeit szolgáljuk saját erőnkéből.

Igaz ugyan, hogy jelenleg nincs hivatlos tudomásunk

arról, hogy ezen miniszteri pontozatok törvényjavaslat képen az országgyűlés elé terjesztetnének.

Azonban a tapasztalt kísérlet után jogosult azon aggodalom, hogy habár tán változott tartalommal és változott külalakban ismét igyekeznek érvényesíteni ugyanezen veszélyes irányt.

Ezeknél fogva a magyarországi ref. egyház 5 kerületének ez ügyben meghatalmazott ezen egyetemes convent megbizsa és felhatalmazza egyházunk összes püspökeit és gondnokait, hogy egy bizottsággá alakuljanak s törvényes igazainkat fenyegető törekvések ellenében továbbá is éber figyelemmel örködve, egyházunk önkormányzati szabadságának, jogainak és érdekeinek védelmére bármikor és bárhol, ugy a törvényhozás tényezőinél mint a kormánynál is, minden szükséges lépést megtegyenek. Ugyan e célra a mikor szükségesnek látják, azonnal hívják egybe az egyetemes conventet, vagy az egyházkerületi gyűlések tartását eszközöljék, megállapodásaikat a testvér ágostai egyház e célra megbizottaival is tudatva, igyekezzenek őket csatlakozásra és együttes eljárásra megnyerni.

Vége szabadságunk egyik biztosítékául törekedjék e bizottság kieszközölni, hogy a vallásfelekezeteknek az 1848 XX. t. cikkben kimondott teljes jogegyenlősége és viszonzossága elvalahára egészen megvalósíttassék.

Nézetek a gymnáziumi oktatás reformja felett.

A jelen oktatásról.

Az iskolai takarékpénztárak.

(Folytatás.)

Hogy azok a dolgok, a melyeknek tanítása és gyakorlása a köziskolákba való, mennyire nincsenek megrostálva és természetök szerint tisztára megállapítva; hogy a jelen oktatási rendszerben mennyire az az elv látszik érvényesülve, miszerint ha bizonyos ismeret vagy tulajdonság hiányzóan és kívánatosnak mutatkozik az emberekben, ugy azt mindjárt a gyermekeknek kell kész iskolai tárgyává tenni, s hogy ez által miként kevertetnek egybe a legellen-tesebb irányú és természetű tulságok: annak egyik leginkább szembeszökő példája és bizonyossága az iskolai takarékpénztárak intézménye.

Ezen intézménynek az okszerűség színébe állított feladata az volna, hogy a növendék takarékpénztári betétek által gyakorolván megszokja a pénznek el nem költését s ennél fogva annak megbecsülését s ezzel a takarékoságot; mely célra már szükséges, hogy a tanuló pénzt kapjon.

Azonban ezzel épen az eszmének egyfelől hiábavalósága, másfelől hibája van kifejezve.

A takarékoság a vagyonnak jól használásában, a pénznek jól kiadásában nyilatkozik és keresendő. Ezt pedig takarékpénztári berakás útján megtanulni annyival inkább nem lehet, mert az a dolognak csak egy különleges és pedig csak negatív módja, mely épen akkorra való, mikor valaki pénzt máskép használni nem tudja; s melynek begyakorlása még semmi biztosítékkal sem jár az ellen, hogy ekkép megtakarított pénzt a növendék végre is nem fordítja-e bolondságokra.

A mely növendék megtanulja kimélni és becsülni ruháit, tanszereit, különösen pedig idejét, s mérsékelni és tehetségéhez szabni vágyait, az nem lesz pazarló, az több

lesz, mint takarékos, az okosan és nemesen fogja tudni használni és értékesíteni mindennemű vagyonát, ha soha egy fillére nem volt is, mit takarékpénztárba adhatott, vagy adott volna. Ellenben a mely növendék ama tnlajdonságokat el nem sajátítja, az hiában halmoz isk. takarékpénztárba idétlen kegypénzeket, meg nem szolgált ajándékokat: azért takarékos semmikép sem lesz.

Tehát e tekintetből is sokkal több és sokkal különb feladata van a tanítónak, mint takarékpénztári betéteket gyűjteni és felügyelet alatt tartani.

Juthat-e eszébe valakinek a tényleges speculatiót, az üzérkedést bevinni az iskolába? — Pedig ezt a gyakorlati életre való tekintetből jobban lehetne indokolni s okvetlenül több pozitív eredményre vezetne: sőt valódi értelme az isk. takarékpénztárnak is csak e mellett volna.

Maga az a tény, hogy a gyermeknek jár költeni és félretenni való pénze, inkább hibás, mint czélszerű: közel jár ez a takarékoságnak pazarlás útján való tanításához*). Nincs is a szülőknek mit örülniök azon, ha gyermekeiknek bárki is pénzbeli ajándékokkal kedveskedik. A mennyiben pedig alkalmilag pénzben részesül a gyermek maguktól a szülőktől is, annyiban jobb ha engedik, hogy az azt vagy közvetlenül elköltse, vagy valamely határozott célra otthon félretegye, a mikor a gyümölcsöztetés is házilag gyakorolható. Ez uton a növendék hajlamokat, önelhatározást, akaratot mutat ki és gyakorol, melyek ekképen feltűnés nélkül, természetes módon irányozhatók; de maga is többet érez, többet tapasztal és több ösmerethez jut, mint a minden egyéni hajlamot elpalástoló és minden egyéni elhatározást és cselekvést kizáró vagy feltartóztató takarékpénztári betétesek útján. A mennyire okszerű, hasznos és az élet viszonyai által parancsolt, sőt a nevelés hiányait is több tekintetben pótló dolog az, hogy a korán kézi munkabeli keresetre ualt cselédek, gyári munkások, kereskedő és iparos inasok, segédek az ünnepnapok és rossz pajtások csábjai között takarékpénztári betevésekre, társulati össegélyre ösztönzessenek, vagy akár szorittassanak, annyira okszerűtlen, az élet viszonyai által egyáltalában nem követelt s lélektani ellentétekkel, összeütközésekkel járó intézmény az isk. takarékpénztárak intézménye.

E szerint mindenesetre nyilvános egyéni érdemül kell az iskolában beszámítani azt, ha valakinek több-több megakarítása, azaz betéte van. És a gyermek belső világában az eszmetársításnak egy üdvtelen csapása, az észjárásnak egy veszedelmes iránya nyilik meg: minden látogatásnál, a család ismerőseivel való találkozásoknál első gondolat az ajándék, melyhez méltán jogot is formál; mert ha erény az a mit ő gyakorol, hát nyujtsanak neki hozzá alkalmat. Nem változtat, sőt ront a dolgon az, ha jó magaviseletért, vagy valamely cselekedetért jutalmul kapja a pénzét: ez a kész corruptio.

És az ekképen kifejlett iskolai szellem nyomása alatt mit érezzen az a növendék, kinek nincsenek, kiktől ajándékokat kaphasson! Ez az egyetlen körülmény elkárkoztatja az egész intézményt.

Nem is szülhette ennek eszméjét más, mint csapongó

*) A köznép mit se tud ilyen szokásról; a nagy vagyonu családok gyermekeit pedig, kiknek mesterségök abban áll, hogy jövedelmüket elköltsék, a középosztály példának roszul veszi.

üzleti szellem és annak látása, hogy az értelmiség nagy része, (egészen ellentétben a földmives osztálylyal), mennyire nem tudja megbecsülni a pénzt, s mily könnyelműséggel csak máról holnapra él; mely tény valóban végzetes visszahatással van arra a befolyásra, melyet mind az állami, mind a társadalmi életre gyakorolni ez az osztály hivatva van. De ez a betegség egészen máshol és sokkal mélyebben gyökeredzik, hogy sem az isk. takarékpénztárak félszeg intézménye áltai orvosolható volna; mely intézmény inkább kórjel, mintsem gyógyulás, miszerint a takarékoságnak természeténél fogva igénytelen s a belső családi örömek tartalmasságát fokozó erénye piaczi tüntetéssé fajul. s hasonlít ahhoz a fényes kirakathoz, melylyel szegény boltot és üres raktárt palástolnak.

Én ugyan képzelni alig tudok alaptalanabb okoskodást és nagyobb önámítást annál, miszerint az isk. takarékpénztári betétek országos összege jelen vagy épen jövőendőbeli takarékoság mértékének állittatik, s még nemzetgazdasági fontossággal ruháztatik fel.

Valami könnyü és kényelmes, mert igazán gépszerű módja is volna a nevelésnek az, miszerint egy betéti könyvvel csak bedugatnék a gyermek a takarékpénztár büvkörébe, s néhány év mulva mint kész takarékos ifju kerülne ki onnan.

Azonban tagadhatatlan, hogy van ebben a rendszerben némi hasonlatosság ahhoz, miszerint: csak a classicusokra tanittassék meg a növendék s ember lesz belőle.

Garzó Imre

ny. tanár.

(Vége. köv.)

Áttekintés az egyetemes konvent munkálkodásáról szept. 10. II. napjain.

A konvent szept. 10-ik napján 9 órakor gyült egybe a főiskola disztermében, mely a fényes gyűléshez egészen méltó hely. A püspök urak mindnyájan jelen voltak, u. m. Török Pál, Révész Bálint, Nagy Péter, Kun Bertalan, s Pap Gábor, míg a főgondnok urak közül csupán B. Vay Miklós és Gr. Lónyai Menyhért ö nméltóságai jelentek meg. Legelőbb is főt. *Török Pál* püspök s egyházi elnök ur buzgó imában fohászodott Istenhez, kérvén kegyelmét és segedelmét az egyház alkotmányának építésében fáradozókra. Majd B. Vay Miklós ö nméltósága egyházunk e nemes és nagy alakja olvasta fel lapunkban olvasható kitünő beszédét, melylyel a gyűlést megnyitotta. Majd Molnár Aladár azon indítványa felett kezdődött hosszas vita, hogy az egyházkezületeknek a zsinati munkálatokra beadott észrevételei áttekintésére és összegezésére küldessék bizottság, mely a következő napra (szept. 11.) adja be jelentését. Az indítvány végre elfogadtatván, a suprema inspectio ügye tétetett tanácskozás tárgyává, mire nézve felirat határozottatott el. A felirat szövegét lapunk mai száma közli.

A második napon az első napi gyűlés jegyzőkönyve hitelesítettvén, főt. Török Pál püspök ur azon nagyfontosságú eseményre hívja fel a convent figyelmét, miszerint az ágostai hitvallásu testvérek ma szept. 11. napján tartják Budapesten egyetemes konventi gyűlésoket, melyen a néhai Zsedényi Eduárd halálával megüresedett főfelügyelőségre

elválasztott B. Radvánszky Antal ő nméltósága iktattatik be, s indítványozza, hogy a főt. és mélt. ref. konvent ez alkalomból fejezze ki testvéri üdvözlését. Az indítvány elfogadott s elnök ő nméltósága az üdvözlés fogadására felkérte.

Ezután elnök ő nméltósága indítványozza, hogy a konvent elé terjesztett ügyek átnézésére s a halasztást nem szenvedhetőknek kiválgatására bizottság neveztesse. Az indítvány értelmében a bizottság főt. Pap Gábor püspök ur elnöklete alatt kiküldetett, jelentése a következő napon bevaratván.

Majd olvastatott a zsinati előmunkálatokra beadott egyházkerületi vélemények átvizsgálására s összegezésére kiküldött bizottság jelentése. Most aztán egy meglehetősen hosszú vitatkozás keletkezett a felett, hogy vajjon lehet-e ama munkálatokba bebocsátkozni most, midőn még két egyházkerület u. m. a dunamelléki és tiszamelléki nem adták be azokra észrevételeiket. A konventi többség azon nézetben lévén, hogy elég idejük volt az egyházkerületeknek a tanácskozássra és véleményadásra s hogy különösen az iskolai ügyben sürgősen nyilatkozni kell, a munkálatok I. és III. részének vagyis a zsinat és az iskolák szervezéséről szóló részek tárgyalásába bele kíván bocsátkozni.

A határozat a többség véleménye értelmében kimondatván, a zsinat szervezéséről szóló része az előmunkálatoknak tárgyalás alá vétetett, s azon csak egy lényegesebb változás tétetett t. i. az, hogy az egyházkerületekre bízott annak meghatározása, hogy az összeülendő zsinatra miképen akarják a zsinati képviselőket választatni, a zsinat fogván majd a választási törvényt minden egyházkerületre egyiránt kötelezőleg megalkotni. Ezzel a második napi gyűlés véget ért.

A harmadik és negyedik napi gyűlésről jövő számunkban közlünk rövid áttekintést.

KÜLFÖLD.

Oroszország. Az „*Examiner*“ angol lapban e felhívás jelent meg: „Nem valami Oroszország elleni politikai érzületből, hanem a részvét egyszerű indokából történik az, hogy felhívjuk az angol nonconformista testület figyelmét azon üldözésre, melynek az orosz disszenterek kormányuk részéről kitéve vannak. — Az utolsó néhány hét alatt mintegy 1000 nonconformista orosz szakított ki tamboffi, saratoffi, simbirski és samarai otthonából s transportáltatott élethossziglan a Kaukázuson tuli Elizavetopol, Ardahan és Kars provinciákba. Az áldozatok főként két szektához tartoznak, a stundistákhoz és molokánikhoz. Nézetük legtöbb tekintetben megfelelnek a presbyteri elvük nézeteinek, a puritán szellem erős színezetével s elegendő türelmességgel arra nézve, hogy fanatikusokká ne aljasuljanak le. Az orosz nonconformistáknak nincs megengedve, hogy saját templomaik legyenek és ezért a molokánik egymás házaiban gyűlnek össze és imádkoznak. Az orosz nonconformistáknak nincs megengedve, hogy saját tanaikat ismertető vagy azokra vonatkozó könyveket adhassanak ki s ezért hitvallásuk nincsen megírva. Az orosz nonconformistáknak nincsen megengedve, élethossziglan Szibériába deportálás büntetése alatt, hogy nézeteiket terjeszszék; és mégis e törvény daczára, a stundisták és molokánik száma már félmillióra megy és folyvást szaporodnak. Az orosz orthodox vallásu paraszt részeges, pizkos, szavanemtartó és nem becsületes, kit sem vallásos

sem erkölcsi kötelek nem tartanak. Kire tudatlan, haszontalan papok ügyelnek föl, mely papokkal gyülekezeteik minden bűnei közösek. — A molokánik pedig (Rauszni és más parasztnak az odessai törvényszék előtt 1878. márczius 30-án történt elítéltetése feletti hivatalos jelentésből idézünk) egyáltalában szesz italal nem élnek, egész a szőrszalhasogatásig becsületesek, hivek és tiszták, mindannyian boldogulnak, erkölcsi és vallásos érzetük erős és saját választásu presbyterek örködnék felettük, kik mindannyian dicsekedhetnek azon erényekkel, melyek ezen országban a nonconformistalelkészeket ékesítik. Hitvallásuk nem ellenséges a kormány iránt és a mennyire mi különböző orosz forrásokból észlelhettük, még soha nem csatlakoztak semmiféle forradalmi mozgalomhoz. Egyedüli bűnök az, hogy elhagyták az orthodox orosz egyházat és disszenterek lettek. A miért ezt tették, kozákok által kiűzettek otthonaikból, lánczokba verettek és száműzettek azon területre, melyet Oroszország „megszabadított“ a törökök nyomása alól. Nem pusztá halomás után koczkatjuk ez állítást, de a félhivatalos *Tiflis Vestnik* egy jelentése alapján, melyet bárki is elolvashat, ha fölkeresi az *Examiner* kiadó hivatalát. A jelentés nem tagadja, hogy míg a férfiak lánczokban vitettek száműzetésbe, az asszonyok meg mellökön csecsemőikkel hajtattak simbirski otthonaikból a Kaukázuson tuli ország-részbe. Midőn e tényeket a közönség elé hoztuk, kommentárt nem adunk ezek mellé, de azon reményünket fejezzük ki, hogy jól tekintetbe fogják azokat venni Angliának nonconformistái. Oroszországban 15 millió disszenter van kitéve a zsinat s a czár despotismusának. A legkevesebb, a mit a mi nonconformistáink tehetnek ez, hogy szives részvételüket fejezik ki irántok a vallásos szabadságért való elkészedett küzdelmükben.“

Csiky Lajos.

RÖVID KÖZLEMÉNYEK.

A debreczeni főiskolában, a tanév szeptember 9 ik napján nyitott meg a főiskolai imateremben, mely ez alkalommal szorongásig megtelt. Ott láttuk ez alkalommal a konventre megjelent kitünőségeink közül B. Vay Miklós ő nméltóságát, ft. Révész Bálint püspökünkön kívül ft. Nagy Péter erdélyi-, Pap Gábor dunántuli-, Kun Bertalan tiszamelléki püspök urakat, Molnár Aladár, Mitrovics Gyula, Dr. Kovács Ödön, Antal Gábor, Kis Áron stb. urakat. — A szokásos éneklés után Csiky Lajos theol. segédtanár ur mondott szépen kidolgozott imát. Az isteni tiszteletet aztán ismét éneklés zárta be.

A debreczeni ref. tanítóképzőben a jelen iskolai évre beiratott tanulók létszáma ez: az I. osztályban 46; a II-ik osztályban 41; a III-ik osztályban 20. — összesen 107. Végzett növendék van még benn 3, ezekkel tehát a növendékek létszáma összesen 110; vagyis 6-al kevesebb mint a mult év kezdetén.

A debreczeni ref. főgymnáziumban ugyancsak e jelen iskolai év kezdetén a beirt tanulók létszáma következő: az I. osztályban 114; a II-ikban 142; a III-ikban 81; a IV-ikben 70; az V-ikben 78; a VI-ikban 63; a VII-ikben 87; a VIII-ikban 84; — összesen 719.

Az ágostai hitvallásuk konventje e hó 11-én tartott gyűlésében igtatta be B. Radvánszky Antal belső titkos tanácsos ő nagyméltóságát mint főfelügyelőt. Az elhunyt Zsedényi Ede helyébe méltóbb utódot alig választhattak volna ág. hitv. testvéreink. A beigtatást fényes lakoma is követte, melyen az a felöltő dolog történt, hogy fő fő egyházi férfi a jelenlevő Trefort miniszter urat mint a mi autonomiánk hő tisztelőjét köszöntötte fel.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: Joo Istvan.

Főmunkatársak: